

De geschiedenis van een toga.

Eens droomde ik dat de besteller mij een pakket van eenigen omvang overhandigde. Als afzenders stonden er op vermeld: *eenige vereerders*. Het werd mij warm om het harte en met trillende hand sneed ik het touwtje door. De inhoud bleek te bestaan uit een toga, een keurige! Fluweel glansde op de kraag en de bef kraakte van de stijfse! Toen ik haar aantrok — en dat duurde niet lang — was het precies een plaatje! Aanstands zette ik mij achter mijn Remington en tikte een liturgie...

Ik herinnerde mij in mijn droom dat ik ergens huiscaféhad moest gaan geven. Graag was ik gegaan in ambtskostuum, maar angezien bij de lessen de kat des huizes zich in mijn school nestelde en spinnend den Heidelberger beluisterde, besloot ik mijn toga maar aan een schilderijhaak te hangen. Maar toen ik kort daarop een samenkomst moest leiden, trad ik in vol ornaat het lokaal binnen. Het effect was verbijsterend! Voorheen plachten de menschen mij als „Broeder” te betitelen, zelfs sprak een enkele medewerker mij aan bij mijn blooten van! Maar nu werd er een schuchter „mijnheer” gefluisterd en een man uit het Noorden zei: dag domeneer! Het zou fijn geloopt zijn wanneer er maar geen kinderen in het zaaltje waren geweest. Maar er kwamen als steeds eenige lieve kleuters met hun ouders mede, voor wie ik soms een woordje inlaschte in de toespraak. Ik hoorde een jongen zeggen: Moe, de broeder heit een jurk an! Een lief krulkopje, dat anders vaak zei: Broeder, ik ken een verssie! sprak nu geen woord. Ze gaf me geen handje, maar haar verschrikte kijkers drukten de vraag uit: wie is die vreemde man? Ik nam mij voor voortaan maar weer in mijn colbertje te preken. De grootste tragedie zou evenwel nog komen. Toen ik mij in mijn ambtskostuum voor den spiegel om en om draaide, schilde de bel door mijn huis. Een opgewonden stem schreeuwde iets naar boven, waaruit ik opmaakte, dat men een beroep deed op de familie van den Barmhartigen Samaritaan. Zonder om mijn mooie pakje te denken, greep ik naar de zalf en de watten en rende de trap af. Och arme! Toen ik weer terugkeerde, zat mijn toga onder de vlekken van bloed en zalf en stof! Nu is zij toch bedorven, zei mijn huisvrouw, er kunnen wel een paar broekjes uit voor onze jongens. Resoluut zette zij de schaar in mijn ambtsgewaad. Dit was het einde van de geschiedenis van mijn toga.

Wat wil ik met deze verdichting nu beweren? Zie, ik geloof van heeler harte in de pluriformiteit van de kerk. Ik geloof daar zóó in, dat ik van God begeer dat mijn huis en uw huis een kerk zij, een kerk zonder toren, een heiligdom des Heeren! Ik wilde wel van God, dat al het volk des Heeren dominees, ouderlingen en diakenen waren, overvloedig in het ambt aller geloovigen!

Daarbij staat mij en u één ding leelijk in den weg en dat is de toga. Die slingert om onze beenen en het is moeilijk de handen uit die lange mouwen te steken! O, het blikk aan mij, het blikk aan u en het blikk overal in ons christenleven! Wij staan allen naar „hooge” dingen (die in werkelijkheid erg laag bij den grond zijn), maar wij stappen over vlak voor de voeten liggende plichten heen.

Laat uw lendenen omgord zijn! zegt de Schrift. In zuiver Hollandsch wil dat zeggen: gaat met opgestroopte broekspijpen! Natuurlijk niet om je nederigheid te demonstreeren, maar om in waarheid nu eens te werken!

Broeder, laten ik en u onze toga eens uittrekken en ons in ons overhemd voor den spiegel bezien. Als wij al de dwaze lof die de menschen ons toezwaaien en de verbeelding, die ons altijd aankleeft, afleggen, wat blijft er dan van ons over? Niet veel, heusch niet veel! Niks geen dominee! om zoo te spreken! Een erg onbeduidend menschenkind, dat zonder de minste betekenis schijnt voor het koninkrijk Gods. Zonder de minste betekenis? Wacht eens even! Niet alleen van de stoffelijke giften geldt: laat de linkerhand niet weten wat de rechter doet. Als wij zoo met opgestroopte broekspijpen door het leven gaan en begeeren in waarheid iets te doen, dan zullen wij niet beschaamd uitkomen. Als de Heere in den Dag der Dagen tot ons zal zeggen: Ik was bedroefd en gij hebt voor Mij gepreekt! dan zullen de rechtvaardigen antwoorden: Heere, wanneer hebben wij U bedroefd gezien en voor U gepreekt? Dat zal geen formeele nederigheid zijn, terwijl wij in stille denken aan onze cahiers met werkstukken of aan onze gedrukte preekstoffen. Neen, wij zullen niet weten wat wij in den Dienst des Heeren gedaan hebben. Maar wij zullen het heerlijk antwoord ontvangen: Voorzoo veel gij dit aan de minste Mijner broederen gedaan hebt, voorzoo veel hebt gij dat Mij gedaan.

Maar vele eersten zullen de laatsten zijn en vele laatsten de eersten.

N. B.

den nadruk e beschik- tekenis van tieke wereld raarop ze tot gel, dat een ing is. De hebben maar

le begrippen r. 31) blijve ag op: wat onsequenties lers opvatten sek te doen?

a reeds Prof. s zijn welen- de verleden ke”, aldus de ing, bepaald in Hebr. het 17”. (208/9). etreft, welk 8 door „dia- trosheide op, verbond, ehreeweusche vertalen, is en, het een- n voorgrond, t het antieke dragen van n (adoptatie, S.) heeft van (200). „Over h' meer het lge uitdrukt, n betrekking is meer een- „In 'diatheke' et eenzijdige;

Grosheide ten ende gebruik seën.

geet zegt van et achtste n vinden we inde de heer- amonstreeren, 8:6 „wijzen ke”, waarvan

draag op, of edwongen is, rbon d tus- men dáárom ke is van een immers geen ag geeft Prof. tekenis tes- kking, niet n een midde- dat een zij- de middelaar het testament niet noodig”, t verbintenis”

ogenblik verk- dogmatisch reektrant een (urlijk) altijd oenten — wat veet — steeds herpe dogma- le „spreek- ler. Het water g der zonden. ergeboorte ge- chtig Christus' oed, de beker bloed (Zondag ontleend aan rwe 'diatheke', net deze voor- staan, dat een rbon dsbe- id eener ver- een en ander, ond” heeten rips m a tige een ogenblik- ende taal der allen eigenlijk kking, of een ting gequalifi-

op te houden. an het in Jer. achte der een- mmers, óók in anduiding van eerst aan de verbondsphase

een bepaald cachet oplegt. In dit opzicht neig ik tot scherpere begrenzing dan zelfs Prof. Grosheide in zijn kommentaar, voor wat Jer. 31 betreft, geeft. We hebben indertijd — toen we caricatuurbeelden van Prof. Hepp afwezen — in ons blad uitvoerig aan de hand van citaten uit „Wat is de Hemel?” aangetoond, hoe o.i. de tweezijdige verbondsverhouding niet alleen door een eenzijdige beschikking ontstaat, doch ook alleen maar krachtens zulk een eenzijdige beschikking, krachtens een telkens weer opnieuw souverain ingrijpen Gods, een beslissende wending nemen kan, en den door Gods raad bepaalden overgang tot een nieuwe fase kan vinden. Bij éik nieuw overgangsmoment, bij ledere mijlpaal op den weg der verbondsgeschiedenis, treedt de souvereine, „schok”-matige, van boven af ingrijpende daad Gods op, om dan uit kracht dier eenzijdige beschikking het daarna komende tweezijdig verbondsverkeer verder te leiden in den loop der volgende eeuwen. Monopleurisch (eenzijdig) is dan de acte, die in „aoristus”, d.w.z. in een „punt des tijds” bij dat overgangsmoment zich voltrekt; dipleurisch (tweezijdig) daarentegen is de toestand, die in „imperfectum”, d.w.z. in een ver-loop van tijd na dat overgangsmoment ontstaat en gedurende een lange periode d.w.z. tot aan den volgende „aoristus”, den volgende mijlpaal, het volgende overgangsmoment) gehandhaafd wordt en van kracht blijft. Een „diatheke” (beschikking) treedt bij elke intrade, bij elk begin eener nieuwe „bedeeling” of periode op; en zulk een diatheke, die zelf op een bepaald punt van den langen verbondsweg valt, en derhalve ook zelve altijd verbondsweldaad van de zijde Gods is, die ook den verderen verbondsweg en het volgende verbondsverkeer bepaalt en beheerscht, heet — Iunius reeds haalde bewijzen er voor aan — even gemakkelijk „verbond”, als de beker, dien Christus instelt, „verbond” heeten kan.

Welnu, wat Jeremia 31 ter sprake brengt, is niet zoozeer de toestand, die zich ontwikkeld heeft, als wel de beschikking, die in een punt des tijds, in een overgangsmoment, door God getroffen is ter nadere voorziening voor volgende eeuwen. Het gaat in Jeremia 31 voor wat de oude 'diatheke' of beschikking betreft, over de wetgeving op den Sinaï; in dat tijdsgewricht, die overgangsfase BINNEN de reeds véél vroeger begonnen geschiedenis van het genadeverbond „toen de Heere hen bij de hand greep om ze uit het land Egypte uit te voeren”. De voor de daarna volgende periode maat- en richtinggevend „diatheke” (beschikking), heeft Israël niet gehandhaafd. En nu komt er een nieuw moment BINNEN de geschiedenis van hetzelfde genadeverbond, waarin de Heere andere schikkingen treft. Dat wil Jeremia zeggen; en Hebreëen 8 heeft daarom, als wij het scherp mogen zeggen, niet eens het begrip „verschoven”, toen het „berith” vertaalde door „diatheke”. „Berith” beteekent reeds in Jeremia 31 verbondsschikking, verbondsbepaling, geda-teerd naar den datum, die de eerste is in een nieuwe periode der aloude bondsgeschiedenis. Hebr. 8 heeft alleen maar zich wat duidelijker uitgedrukt.

Hiermee zijn enkele consequenties meteen gegeven. Juist om die consequenties is het mij te doen.

De eerste is, dat God in geen enkel opzicht als verbondsbreker behoef gezien te worden. Dr Thijs hoorden we zeggen, dat „het verbond” verbroken kon worden, eerst van de zijde van het bondsvolk en daarna ook van de zijde Gods. Ik geloof dat niet. De verbondsbeschikking is door Israël niet trouw gehoorzaamd, doch verworpen, ze zijn in die bonds-diatheke niet „gebleven”. Het gevolg was, dat de Heere hen „liet varen”. Dat was geen verbreking der verbonds-diatheke, doch een zeer preciese naleving daarvan; want daarin trof hen de „verbondswraak”. En die wraak, die „gedreigd” was, behoorde bij de verbonds-diatheke, de verbondsbeschikking. Vele bijbellezers voelen zich weliswaar letwat onwennig bij de gedachte, dat de wraak des verbonds behoort tot zijn „diatheke”; en vooral, als zij „diatheke” door „testament” hooren vertalen, stijgt dat gevoel van onwennigheid; want een testament — zoo is de doorlopende voorstelling — is er toch, om wat begeerlijks te geven? Maar een testament kan ook strafbepalingen voorzien in het geval van den onwaardige, die zich er niets van aantrekt. En „beschikking” is weer een ruimer begrip dan „testament”.

De tweede consequentie is, dat nu God geen verbond verbroken heeft, doch het heeft gehandhaafd (in zegening over de geloovende gehoorzamen en in wraak over de niet geloovende ongehoorzamen), de „nieuwe” diatheke niet in tegenstelling met de oude zijn kan, doch alleen maar als vervulling, verrijking, uitbreiding ervan gezien mag worden. Ze lag reeds in Gods raad, toen Hij de oude proclameerde. Ook de oude „diatheke” riep om geloof en gehoorzaamheid, maar was minder krachtig in de instrumenten, waardoor God daartoe opwekte, en ze ook werkte. Nu komt de nieuwe diatheke, met sterker instrumenten, krachtiger werking. Maar deze onderscheiding mag niet tot een tegenstelling van uitwendig-inwendig worden verwrongen. Als in het Nieuwe Testament alle verbondskinderen ambtsdragers zijn (ambt aller geloovigen) en als de hiërarchie is afgeschaft, beteekent dat dan, dat de uitwendigheid voor de inwendigheid geweken is? Neen — het wil zeggen, dat de „administratie” van het verbondsgoed rijker, doeltreffender, breeder geworden is. Maar de verbondsubstantie, die „geadministreerd” werd, die is dezelfde gebleven. Geen scherpe afteekening van twee perioden, doch van twee diatheke's wil Hebreëen 8 geven. M.a.w. het is er den schrijver niet om te doen, te zeg-

gen, hoe het in de periode van de vele eeuwen tus-schen Pinkster en jongsten dag in de kerk er uit zal zien (in het imperfectum, den toestand, het continu der kerkgeschiedenis), doch welke rijke beschikkingen bij den a anvang eener nieuwe bedeeling van 's-Heeren zijde getroffen zijn geworden (de aoristus, het punt des tijds in het moment van den overgang).

De derde consequentie is deze, dat men dan ook niet in Hebreëen 8 een scherpe teekening van de periode Pinkster-jongsten dag tegenover de periode Sinaï-Pinkster zien moet. Dr Thijs doet dat onophoudelijk. Maar reeds Prof. Grosheide's kommentaar had hem daarvan kunnen weerhouden. Deze toch past, volkomen terecht, ook op Jeremia 31, den regel toe, die zoo vaak wordt gebruikt bij de uitlegging van oud-testamentische profetieën; we bedoelen den regel, dat in het profetisch perspectief de onderscheidene momenten der toekomst in elkaars verlengde komen te liggen, precies zooals op een schilderij wat heel ver af is samenvloei't met wat minder ver af is. Wat vlak-bij is wordt soms levensgroot op het doek gebracht, maar wat ver af ligt, krijgt in het perspectiefbeeld een kleine plaats, het vloeit ineen, ook al is het in werkelijkheid véél en véél breeder en groo-ter en langer en hooger dan wat op den voorgrond der schilderij in beeld gebracht is. Iedere exegeet kent dezen regel. Maar waarom past men hem niet toe op Jeremia 31? Prof. Grosheide heeft anders zelf daartoe opgewekt, toen hij (232) schreef: „Jeremia spreekt van de 'kainé diatheke' (de nieuwe diatheke, K. S.), in haar VOLLE uitwerking. Anders gezegd, ook thans staat het werk van Christus als één geheel voor ons, de eerste en de tweede komst worden niet onderscheiden”. In Jeremia's perspectief worden dus de heerlijkheid van den h e m e l en die van de jongste periode der verbondsgeschiedenis onder één noemer gebracht; met name óók de hemelse zaligheden staan den profet derhalve voor oogen; hij heeft zich tot taak gesteld, niet de ééne periode der verbonds- en wereldgeschiedenis (Mozes tot Pinkster) te schetsen tegenover de andere (Pinkster tot parousie), doch den rijkdom der met Pinksterfeest optredende (aoristus), in Christus' bloed gefundeerde diatheke te teekenen, zóóals tot in alle eeuwigheid die rijkdom zijn zegen verspreiden zal.

Een vierde consequentie wordt nu, dat het bepaald gevaarlijk heeten moet, in de laatste geschiedenisperiode „terug te projecteeren” wat in de profetie misschien bedoeld is als hemelse zaligheid. Al zijn op het schilderij de trekken van het toekomstbeeld wazig gebleven, dit geeft geen historiograaf het recht, alleen op grond van dit schilderij een toekomstbeeld te ontwerpen, zóó, dat toestanden na den jongsten dag en die van vóór dien dag door elkaar gehaald worden. Men doet dit onder ons in andere gevallen toch ook niet? Ongetwijfeld teekent Jesaja 66 nieuwtestamentischen rijkdom, maar die uitloopt in hemel en hel. Wie denkt er aan, daaruit de trekken van het beeld der kerk tot aan de parousie af te lezen? Zóó men het zou willen doen, de these van Dr Thijs, dat er n.l. geen verbondswraak meer is na den Pinksterdag, zou al dadelijk onvergestooten zijn: ze zullen uitgaan en zien de lijken der mannen, die van Mij afvallig werden, want hun worm zal niet sterven en hun vuur zal niet uitgebluscht worden en zij zullen zijn een afgrijzen voor alle vleesch (vertaling Prof. Ridderbos). Zonder eenigen twijfel teekent Jes. 42: 19v. weldaden, die Christus slechts mogelijk maakt: een weg in de woestijn, stroomen in de wildernis, het wild gedierte, jakhalzen, struisen, eert zijn Maker. „Trekken, die aan eene herschepping der natuur doen denken” (Prof. Ridderbos, K.V., 55). „Dat het een hier zoo nauw” (de terugkeer uit de ballingschap zoo nauw) „met het ander” (d.w.z. met de herschepping der natuur) „wordt verbonden, is in overeenstemming met het karakter der profetie, die de successtieve heilsdaden der toekomst vaak samenvoegt tot één beeld” (Ridderbos, 55/56). Maar wie heeft den moed, de periode van terugkeer uit de ballingschap, of zeg maar, van Pinkster tot den jongsten dag als periode van vernieuwde natuur te doen zien? Hoe doen wij met de profetie van wolf en lam, panter en bokje, koe en berin, adder en zuigeling, die vlak naast elkaar zullen liggen, zonder elkaar kwaad te doen? We denken er niet aan, dat terug te projecteeren op onze geschiedenis, al wil de profeet toch heusch de verhooging van Davids huis door het Wonderkind teekenen (Ridderbos, 76). En waar zouden wij blijven, als wij wilden behandelen de profetieën omtrent de sleutelmacht der toekomst, de Geestes-uitstorting, de slechting van bergen, de vulling van dalen, enzoovoort, enzoovoort? In al zulke profetieën wordt de bedeeling van Pinkster tot jongsten dag nergens „overgeslagen”. Dat heeft Dr Thijs ook in het onderhavige geval zeer terecht beseft. Maar ze wordt ook nimmer identiek verklaard met wat daarna komen zal — in den staat der heerlijkheid. Het concludeeren van den „aoristus” (het tijdsmoment) der nieuwe diatheke, óp den duur, den langen duur der daarna intredende fase der kerk-geschiedenis, met terzijdestelling van de kwestie, in-hoeverre eschatologische kleuren in dit beeld gebruikt zijn, wreekt zich: op dezen al te wankelen grondslag wordt zoo maar geconcludeerd, dat de verbondswraak na Pinkster niet meer mogelijk zal zijn. Ik railleer niet, en ik begrijp ten volle, dat in den huidige staat der verbondstheorieën van vele tijdgenooten een knap theolog als Dr Thijs tot zulke constructies komen kan. Maar dit vooropstellende, merk ik toch op, dat principiël genomen, hier een exegetische overhaasting optreedt, welke vrucht is van dogmatische vooringenomenheid; en die — in dit ééne geval, onze opmerking prik-kele daarom niemand — gewichtige conclusies heeft

(Zie vervolg op blz. 456.)